

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL: FILOLOGIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**O CARTOGRAFIE DRAMATICĂ A OPERELOR SHAKESPEARIENE: GEOGRAFII
RELĂȚIONALE ȘI DRAMATIZĂRI ALE SPAȚIULUI**

Coordonatorul tezei de doctorat
(Cotutelă)

PROF. UNIV. DR. HABIL MONICA MATEI-CHESNOIU
Universitatea „Ovidius” din Constanța

PROF. UNIV. DR. JEAN-JACQUES CHARDIN
Universitatea din Strasbourg

Student Doctorand: ȘOITU PATRICIA

CONSTANȚA 2023

CUPRINS

Introducere

Capitolul unu. Secolul nostru este secolul spațiului

Introducere

1.1. Turnura spațială

1.2. Despre spații

1.3. Cartografia dramatică

Concluzii

Capitolul doi. Shakespeare verde: ecofobie și spații verzi de rezistență

Introducere

2.1. Ecocritica din epoca modernității timpurii

2.2. Spații verzi antitetice: metamorfoză, rezistență și hibridizare în *Poveste de iarnă*

2.3. Spațiul verde feminizat, de rezistență al Marinei în *Pericle*

2.4. Insula verde din *Furtuna*

Concluzii

Capitolul trei. Spațiul și sinele: reprezentări ale dormitorului în opera lui Shakespeare

Introducere

3.1. Spațiul privat vs. spațiul public în epoca modernității timpurii

3.2. Dormitorul lui Othello și Desdemona în Cipru, loc al geloziei

3.3. Dormitorul Julietei în Verona, loc al dorinței

3.4. Dormitorul lui Imogen în Britania lui Cymbeline, loc al decepției

Concluzii

Capitolul patru. Spațiul shakespearian ca transgresiune

Introducere

4.1. Cartografierea spațiului urban: corp și geografie în *A dousprezecea noapte*

4.2. Agență asupra spațiului, dorință homoerotică și transgresiune socio-culturală în *Cum vă place*

4.3. Lume, gen și putere în *Antoniou și Cleopatra*

Concluzii

Concluzii finale

Surse bibliografice

REZUMAT

Cuvinte cheie: Shakespeare, spațiu, cartografie dramatică, reprezentare, transgresiune

Această disertație reprezintă o explorare a evoluției percepției spațiului și locului în perioada modernității timpurii în Europa, cu accent suplimentar pus asupra impactului transformativ al teatrului, în special în contextul a nouă piese shakespeariene (*Poveste de iarnă*, *Pericle*, *Furtuna*, *Othello*, *Romeo și Julieta*, *Cymbeline*, *A dousprezecea noapte*, *Cum vă place*, *Antoniou și Cleopatra*). Inspirându-se din influenți teoreticieni ai spațiului și culturii, precum Henri Lefebvre, Michel Foucault, Gaston Bachelard, Gilles Deleuze, Yi-Fu Tuan, Edward Soja, Bertrand Westphal, Robert Tally Jr., Doreen Massey, pentru a numi doar câțiva, studiul analizează interacțiunea complexă dintre percepția umană, ideologii și materialitate în modelarea construcțiilor spațiale. Prin sintetizarea ideilor din diverse discipline, inclusiv dramaturgie, studii literare spațiale, istorie, filozofie, arhitectură și design, disertația își propune să dezvăluie modalitatea în care teatrul a acționat nu doar ca o scenă pentru spectacole, ci și ca un catalizator puternic, care a contestat limitele spațiale stabilite în mod tradițional, oferind noi perspective asupra conceptului de loc. Explorarea „turnurii spațiale” (Spatial Turn) și a rezonanței sale în cadrul teatrului shakespearian oferă o perspectivă unică prin care investighez modalitatea prin care spațiul depășește statutul de fundal cu proprietăți eminamente statice, transformându-se într-un participant activ în modelarea experiențelor umane, formărilor culturale și dinamicii identității în perioada modernității timpurii.

În egală măsură, disertația analizează relația polivalentă dintre gen și spațiu, în cadrul societății din perioada modernității timpurii, elucidând modul în care diviziunile spațiale au consolidat și au reflectat normele patriarhale. Deoarece piesele shakespeariene oglindesc adesea valorile și tensiunile societății, studiul investighează modul în care piesele în discuție, cu reprezentările lor despre spațiului, încarnează și contestă ierarhiile spațiale de gen. Prin examinarea interacțiunilor personajelor în diferite contexte spațiale, disertația dezbate modul în care piesele portretizează dinamica puterii, identității și ordinii sociale, aruncând o lumină asupra relației dintre spațiu și gen în acea perioadă. Prin această explorare interdisciplinară, studiul contribuie la o înțelegere mai profundă a naturii complexe a spațiului și locului în Europa din perioada modernității timpurii, evidențiind totodată rolul teatrului shakespearian ca vehicul dinamic pentru investigarea acestor dinamici spațiale suprapuse.

Perspectiva acestei disertații se află la intersecția cercetării dramatice și analizei spațiale, propunând conceptul de cartografie dramatică, în cadrul pieselor shakespeariene. Plecând de la ideea inovativă de cartografie literară, propusă de Robert Tally Jr. și a integrării acesteia în practica geocritică, această abordare depășește tehnicile bibliometrice sau simpla vizualizare a metadatelor, implicând o examinare cartografică a modului în care spațiile și locurile sunt construite, încorporate și reprezentate în mai multe piese scrise nu doar de Shakespeare însuși, ci și cele elaborate de personajele sale. Scopul principal al lucrării este să ilumineze dinamica complexă a reprezentării spațiale în cadrul domeniului dramatic, interacțiunea sa simbiotică cu contextele socio-culturale și rolul său central în modelarea identităților culturale în perioada modernității timpurii.

Această cercetare este o explorare multidimensională care îmbină două perspective analitice cheie. Pe o axă, lucrarea caută să dezvăluie procesul laborios prin care spațiile și locurile sunt meticulos împletite în textura pieselor shakespeariene. Astfel, analiza pătrunde în intențiile din spatele acestor reprezentări, scoate la lumină agenții din spatele construcției lor și explorează relația multidimensională dintre cosmografie, geografie, cartografie și topografie, așa cum interacționează în cadrul textului teatral. În lumea dramei, decorul transcende stadiul de simplu fundal, acesta devine un participant activ, împletind straturile sale de sens în textura societății. Această perspectivă recunoaște că textul dramatic însuși se transformă într-o pânză pe care sunt schițate peisajele pieselor, invitând publicul să le parcurgă și să le descifreze nuanțele subtile. Pe de altă parte, conceptul de cartografie dramatică invită la o explorare subtilă a apariției și evoluției geografilor, spațiilor și locurilor, în perioada în care Shakespeare și-a scris operele, precum și a epocilor istorice pe care acesta le-a descris. Această axă analitică se bazează pe raportul complicat dintre cunoașterea geografică și etnografică anterioară perioadei shakespeariene și practicile și percepțiile care au caracterizat epoca lui Shakespeare.

Într-o coregrafie complexă care implică compararea și transgresarea limitelor, disertația caută să conteste normele stabilite. Dincolo de o simplă recunoaștere a reprezentărilor meta-teatrale încorporate în texte, această investigație creează o legătură cu dialogurile etno-culturale care au modelat și au fost modelate de perioadă. Este un demers care caută să dezvăluie interacțiunea complexă dintre domeniul teatral și mediul socio-cultural care l-a născut, oferind o perspectivă prin care poate fi înțeleasă transformarea spațiilor și locurilor shakespeariene de-a lungul timpului. În contextul teoriilor spațiale contemporane, această disertație este un instrument pentru a delimita, compara și conecta spațiile și locurile reprezentative fără a se baza doar pe cartografierea fizică. Această abordare folosește

ansamblul operelor lui Shakespeare ca un corpus analitic pentru a urmări evoluția și dezvoltarea acestor spații și locuri.

Prin acest concept, disertația se deschide către o analiză a perioadelor anterioare, angajându-se într-un dialog care evoluează de-a lungul timpului și contextelor culturale, participând totodată la o conversație cu prezentul. Scopul este de a prezenta o perspectivă holistică care ia în considerare trecutul, în timp ce se angajează și în dezbateră concepțiilor contemporane despre spațiu, loc și cartografiere. Scopul lucrării este de a dezvălui modurile complexe în care spațiile și locurile reale și/sau imaginate sunt descrise, în cadrul pieselor shakespeariene, și cum aceste reprezentări rezonază cu contextele socio-culturale mai largi care le-au născut. Prin prisma cartografiei dramatice, disertația construiește o perspectivă din care să se examineze jocul complex între literatură, reprezentarea spațială și identitatea culturală în perioada modernității timpurii. Scopul este de a aduce în lumină relațiile cu mai multe valențe dintre spațiu, loc și cartografiere, contribuind nu doar la discursul despre studiile shakespeariene, ci și la dialogul mai larg despre teoria spațiului și relația dintre producția dramatică și cea culturală. În cele din urmă, această disertație se dezvăluie multitudinea de modalități în care construcția și portretizarea spațiilor și locurilor, atât reale, cât și imaginate, au lăsat o amprentă de neșters asupra peisajului cultural al perioadei lui Shakespeare și dincolo de ea.

Pe măsură ce personajele se plimbă prin palate grandioase, traversează străzi aglomerate și peisaje naturale fermecătoare, ele traversează nu doar regate fizice, ci peisaje simbolice pline de înțelesuri metaforice. Prin cadența dramatică a pieselor lui Shakespeare, aceste peisaje prind viață, devenind participanți activi în dramele în desfășurare, încarnând emoții, dinamici ale puterii și ierarhii sociale. Această călătorie, îmbibată de eleganța limbajului său, transcende limitele timpului și spațiului, oferind cititorilor și spectatorilor o fereastră spre experiența umană, care răsună dincolo de timp. În cadrul cartografiei dramatice, este evident că spațiile și locurile din piesele lui Shakespeare nu sunt elemente pasive, ci entități dinamice care interacționează cu personajele, emoțiile și ideile. Peisajele fizice oglindesc stările psihologice ale personajelor, oferind un cadru pentru manifestarea conflictelor lor interioare. Măreția curților regale devine o reflecție a dinamicii puterii, în timp ce decorurile intime ale grădinilor și camerelor de dormit oferă cadrul propice pentru introspecție. Străzile și piețele devin locuri de interacțiune socială și agitație politică, în ritm cu pulsul societății.

Mai mult decât atât, aceste spații sunt îmbibate de semnificații metaforice, servind ca mijloc pentru explorarea tematică. Diviziunile spațiale între clasele sociale, cum ar fi contrastul puternic dintre

curțile regale și decorurile din clasa de jos, devin manifestări vizuale ale puterii și privilegiilor. Drama însăși se transformă într-un tablou, în care sunt examinate și criticate structurile sociale, rolurile de gen și dinamica politică. La fel cum cartografiile cartografiază meticulos contururile lumii fizice, Shakespeare, ca un dramaturg-cartograf, creează peisaje complexe care rezonază cu experiența umană, invitând la introspecție și explorare. Însuși actul de a citi și experimenta piesele lui Shakespeare devine o călătorie cartografică, în timp ce audiența navighează prin terenul complex al textului. Indicațiile scenei, descrierile și interacțiunile personajelor contribuie la o experiență spațială care este atât viu colorată, cât și captivantă. Limbajul, în bogăția sa poetică, devine o unealtă de cartografiere, pictând peisaje vii în conștiința audienței. Prin dialog, dramaturgul creează o senzație palpabilă a spațiului și locului, permițând audienței să nu doar vizualizeze, ci și să locuiască lumi ale piesei.

Pe măsură ce disertația dezvoltă conceptul de cartografie dramatică, aceasta relevă conexiunile profunde dintre spațiu, cartografiere și povestire. Artă de a crea spații și locuri în cadrul textelor dramatice este un proces reciproc și dinamic care îmbogățește piesele. La fel cum hărțile îi ghidează pe călători prin peisaje fizice, dramaturgii îi ghidează pe spectatori prin peisaje emoționale, teritorii tematice și interacțiuni umane. Piesele lui Shakespeare, deși ferm înrădăcinate în perioada modernității timpurii, depășesc granițele temporale, vorbind despre experiențele umane universale. Spațiile și locurile pe care Shakespeare le construiește devin vase care transportă, de-a lungul timpului, încărcătură culturală, socială și emoțională. Explorarea identității, fie că este personală, socială sau politică, își găsește expresia nu doar prin personaje și dialog, ci și prin spațiile și locurile pe care le ocupă și le creează. Tensiunile dintre tradiție și modernitate, confruntările dintre putere și lipsa de putere și subtilitățile rolurilor de gen găsesc rezonanță în dimensiunile spațiale ale pieselor. Conceptul de cartografie dramatică servește ca un pod care unește lumi ale dramaturgiei și analizei spațiale. Acesta oferă o abordare pentru înțelegerea modului în care spațiile și locurile reale și/sau imaginare sunt construite, reprezentate și încorporate în piesele shakespeariene. Prin această lentilă, disertația se străduiește să îmbogățească atât studiile shakespeariene, cât și despre teoria spațiului, contribuind, totodată, la o înțelegere mai profundă a jocului complex dintre producția culturală și modelarea spațiului și locului.

Inspirându-se din conceptul de cartografie literară al lui Robert Tally Jr., noțiunea de *cartografie dramatică* se extinde dincolo de ideea și poziționarea dramaturgului ca singur creator de hărți. Potrivit acestei perspective, dramaturgul recunoaște angajamentul activ al personajelor, cititorilor,

audiențelor și criticilor care contribuie la crearea hărților spațiale și socio-culturale prin interpretările lor. Acest proces de cartografiere colaborativă transcende timpul și implică utilizarea atât a teoriilor elaborate în perioada modernității timpurii, cât și cele contemporane pentru a genera reprezentări alternative ale spațiilor și locurilor, redefinind astfel peisajele spațiale și socio-culturale înfățișate în piese. Această interacțiune transformă cititorii pasivi ai hărților în participanți activi, care contestă norme opresive, utilizează abordări inovatoare și oferă perspective proaspete, care depășesc intențiile originale ale autorului. Convergența dintre cartografia dramatică și geocritică are la bază calitățile performative ale pieselor lui Shakespeare, care fac referire, în toată complexitatea, la diferite spații, societăți și identități. Cartografia dramatică explorează interacțiunile dintre spațiile create de dramaturg și cele modelate de personaje în cadrul piesei. Spre deosebire de abordările spațiale tradiționale, care compară spațiile fictive cu echivalentele lor din lumea reală, acest concept investighează dinamica și relațiile dintre aceste spații. Acesta examinează modul în care personajele și practicile lor spațiale definesc, contestă și rezistă identităților prescrise, dezvăluind în cele din urmă straturi de dinamică a puterii, rezistență și semnificație în contextul perioadei modernității timpurii, evidențiind relația dintre literatură, spațiu și producția culturală în drama shakespeareană.

Primul capitol al acestei disertații, intitulat „Secolul nostru este secolul spațiului”, analizează impactul transformator al „turnurii spațiale” (Spatial Turn), în domeniul științelor umaniste, în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea și prima parte a secolului al XXI-lea. Capitolul investighează modalitatea în care a intervenit o schimbare de paradigmă care a redefinit înțelegerea spațiului, locului și cartografierii în diverse discipline, reprezentând o abatere de la perspectivele tradiționale. De asemenea, aici este explorată multidimensionalitatea spațiului, accentuându-i rolul activ în modelarea experiențelor umane, formarea identității și dinamica puterii. Capitolul evidențiază contribuțiile teoretice cheie, cum ar fi analiza spațiului în producția capitalistă a lui David Harvey, critica marcajului istoric al spațiului a lui Edward Soja și afirmarea spațiului ca entitate social produsă a lui Henri Lefebvre. De asemenea, capitolul amintit pregătește terenul pentru o explorare a implicațiilor Transformării Spațiale pentru studiile literare, în special în contextul dramei shakespeareiene, unde spațiul este un fundal dinamic pentru narațiuni sociale.

Primul subcapitol (1.1) analizează relația complexă dintre spațiu, loc și cartografiere, așa cum este explorată în literatura contemporană de specialitate: dramă, geografie și sociologie. Bazându-mă pe teoreticieni precum Gaston Bachelard, Herbert Marcuse, Yi-Fu Tuan, demersul meu subliniază că

spațiile nu sunt entități pasive, ci mai degrabă entități dinamice care influențează și sunt influențate de contextele socio-culturale. Prin analizarea abordărilor din aceste discipline, subsecțiunea dezvăluie natura multifacțată a spațiilor, care servesc ca agenți activi în modelarea schimbărilor sociale, mai degrabă decât simple reflecții.

Al doilea subcapitol (1.2), explorează interacțiunea dintre spațiu, loc și putere în contextul discursului filozofic contemporan, în special cel legat de turnura spațială din anii 1960, și examinează contribuțiile influențelor filozofice franceze, precum Henri Lefebvre, Michel de Certeau și Michel Foucault, în redefinirea conceptului de spațiu. Ierarhia categoriilor spațiale a lui Lefebvre, inclusiv „practică spațială”, „reprezentări ale spațiului” și „spații reprezentative” („The Production of Space” 33), subliniază rolul activ al spațiilor în modelarea dinamicii sociale. Perspectiva lui De Certeau asupra „practicii locului” („The Practice of Everyday Life” 118) subliniază importanța interacțiunii umane și a mișcării în mediile urbane. Noțiunea lui Foucault de „heterotopii” („Of Other Spaces” 24) introduce spații care contestă normele și rezistă structurilor opresive ale puterii. Astfel, acest subcapitol subliniază potențialul transformator al acestor spații în expunerea contradicțiilor, contestarea autorității și stimularea conștientizării critice în diverse domenii, inclusiv dramă și interacțiuni sociale. De asemenea, capitolul abordează perspectivele teoretice privind ierarhiile spațiale, spațiile hibride, spațiile netede și striate, precum și interacțiunea dintre spațiu și dinamica de gen, subliniind interconectarea dintre spațiu și timp, multiplicitatea spațiilor și potențialul de a redefini noțiunile tradiționale despre loc. În cele din urmă, aceste concepte spațiale sunt văzute ca instrumente pentru contestarea sistemelor dominante și oferirea de perspective noi, făcându-le relevante și adaptabile în diverse domenii precum drama.

Al treilea subcapitol (1.3) explorează teoria geocriticismului și studiile literare spațiale, o abordare de analiză literară care se concentrează pe legăturile dintre spațiile reale și imaginare din literatură. Aici sunt discutate principiile cheie ale geocriticismului, inclusiv multifocalizarea, polisenzorialitatea, viziunea stratigrafică și intertextualitatea, așa cum sunt propuse de Bertrand Westphal și Robert Tally Jr. De asemenea, evidențiază modul în care geocriticismul se intersectează cu ecocriticismul în ceea ce privește considerarea relațiilor umanitate–natură. Subcapitolul afirmă că integrarea principiilor ecocritice, care accentuează relația umanității cu natura, ar putea îmbogăți geocriticismul. Pledează pentru o abordare mai integrată care să ia în considerare conexiunea indivizilor cu mediul lor înconjurător, conducând la o înțelegere mai amplă a spațiilor și locurilor.

Conceptul de cartografie dramatică este introdus ca o modalitate de a explora modul în care spațiile și locurile reale și/sau imaginare sunt reprezentate în operele lui Shakespeare, luând în considerare contextele lor culturale și socio-economice și evidențiind interacțiunea dintre spații fictive și spații reale.

Al doilea capitol, „Shakespeare verde: ecofobie și spații verzi de rezistență,” se concentrează pe explorarea spațiilor verzi în trei dintre piesele lui Shakespeare: *Poveste de iarnă*, *Pericle* și *Furtuna* în contextul ecocriticismului atât din perioada modernității timpurii, cât și cea contemporană. Aprofundează modul în care aceste spații verzi simbolizează metamorfoza, rezistența și hibridizarea, oferind perspective asupra preocupărilor ecologice și contestând structurile de putere tradiționale, rolurile de gen și interacțiunile umane cu mediul. Cadrul teoretic al ecocriticismului este introdus plecând de la contribuțiile unor autori precum: Simon Estok, Gabriel Egan, Greta Gaard, Greg Garrard și Cheryll Glotfelty, fiind subliniate interconexiunea dintre oameni și entitățile non-umane și evidențiind importanța conștiinței ecologice în textele dramatice.

Primul subcapitol (2.1) examinează prevalența ecofobiei, adică frica și ostilitatea irațională față de lumea naturală, în piesele lui Shakespeare, concentrându-se în special asupra modului în care această frică influențează portretizarea Naturii și relația sa cu personajele. Este, de asemenea, examinat modul în care operele lui Shakespeare reflectă condițiile istorice, sociale și climatice ale timpului său, și cum acești factori au modelat portretizarea Naturii ca o forță potențial ostilă și imprevizibilă. Capitolul analizează impactul creșterii economice timpurii moderne și efectele sale negative asupra mediului, stabilind conexiuni între ecofobie, încercările societății de a controla natura și teme moraliste prezentate în piese. Accentul principal cade pe modul în care personajele și spațiile sunt împletite, în special relațiile dintre elementele umane și naturale, precum și dinamica puterii dintre genuri. Subcapitolul examinează modul în care personajele, în special femeile, sunt capabile să creeze propriile lor spații verzi de rezistență, contestând normele patriarhale tradiționale și dezvăluind interconexiunea dintre gen, Natură și putere. Scopul analizei este acela de a dezvălui gesturile de subversiune față de ierarhiile stabilite de gen și Natură, rezultând într-o înțelegere subtilă a identității spațiale și a rezistenței.

Al doilea subcapitol (2.2) discută aplicarea ecocriticismului la piesa lui Shakespeare, *Poveste de iarnă*, concentrându-se asupra portretizării Naturii și mediului, precum și asupra relațiilor personajelor cu lumea naturală. Natura acționează ca o oglindă pentru dorințele și temerile personajelor, generând

spații verzi de rezistență. Conexiunea umană cu mediul, rolul vremii și al climei, precum și simbolismul plantelor și metaforelor botanice din piesă sunt, de asemenea, explorate. Subcapitolul investighează de asemenea transformările și metamorfozele personajelor, în special reprezentarea personajelor umane ca plante și semnificația ecologică a acestor transformări. Tot aici este examinat modul în care piesa contestă perspectivele ierarhice asupra Naturii, reflectând tensiunile dintre entitățile umane și cele non-umane și subliniază modelele ciclice ale vieții, morții și renașterii în atât regnurile umane, cât și în cele naturale.

Al treilea subcapitol (2.3) discută analiza ecocritică și ecofeministă a piesei *Pericle* a lui Shakespeare și Wilkins și explorează interconexiunile dintre Natură, natura umană, gen și spații în piesă. Este abordată semnificația locațiilor geografice, în special a celor legate de mare, în modelarea experiențelor și identităților personajelor. Acest subcapitol analizează asocierea dintre personajele feminine și Natură, discutând modul în care corpurile și experiențele lor sunt împletite și reflectate de mediu. De asemenea, evidențiază rolul furtunilor și naufragiilor ca elemente simbolice și literale care direcționează acțiunea și călătoriile personajelor.

Ultimul subcapitol (2.4) al celui de-al doilea capitol se adâncește în intersecția dintre ecocriticism și ecofeminism aplicată piesei *Furtuna* a lui Shakespeare, concentrându-se asupra portretizării mediului insulei și conexiunii acestuia cu puterea, colonizarea și dinamica de gen. Analiza evidențiază modul în care imaginea insulei reflectă dicotomia dintre Natură și cultură, reflectând atitudinile coloniale mai largi privind dominația asupra mediului și grupurilor marginalizate. Interacțiunile personajelor cu ecosistemul insulei, în special controlul protagonistului Prospero asupra acestuia, simbolizează atât exploatarea Naturii, cât și a femeilor, prezentând o critică subtilă a structurilor ierarhice de putere ale vremii. Acțiunea și rezistența Mirandei din *Furtuna* împotriva autorității patriarhale sunt împletite cu legătura ei cu Natura. Subcapitolul argumentează că piesa prezintă o interacțiune complexă între spații opresive și spații de rezistență, cu abilitatea Mirandei de a contesta și depăși structurile de control impuse de tatăl său.

Al treilea capitol, „Spațiul și sinele: reprezentări ale dormitorului în opera lui Shakespeare”, explorează interacțiunea laborioasă dintre spațiu și sine în operele lui Shakespeare, mai exact reprezentările (dormitoarelor) ca locații centrale. Concentrându-se pe *Othello*, *Romeo și Julieta* și *Cymbeline*, acest capitol cercetează modul în care aceste spații și locuri aparent private devin arene în care identitățile, dorințele și interacțiunile personajelor sunt influențate de dinamica spațială,

dezvăluind modul profund în care împrejurimile modelează gândurile interioare și vulnerabilitățile, coordonând acțiunile și dezvoltarea intrigii, în ceea ce rezultă ca o reprezentare inversată a societății din perioada modernității timpurii.

Primul subcapitol (3.1.) se ocupă de relația dintre spațiile publice și private și influența lor asupra personajelor shakespeariene în contextul mediului lor social și cultural. Această explorare se concentrează pe evoluția sferelor publice și private de la antichitate prin Evul Mediu și până în perioada modernității timpurii din Anglia. Începând cu distincțiile făcute de Aristotel între sfera publică a politicii și sfera privată a treburilor casnice, subcapitolul evidențiază conotațiile istorice și schimbările acestor dihotomii. Cercetarea ia în considerare influențele istorice, culturale și religioase asupra acestor dinamici spațiale, examinând modul în care personajele navighează și remodelează spațiile pe care le ocupă și cum aceste spații, la rândul lor, influențează comportamentul personajelor și dinamica puterii.

În ceea ce privește dihotomiile, al doilea subcapitol (3.2.) evoluează în jurul simbolismului profund și semnificației atribuite camerei de dormit și patului matrimonial al Desdemonei. Aceste spații aparent intime servesc ca metafore elaborate care încapsulează și modelează identitățile, redefinindu-le în proces, deoarece camera de dormit devine o sferă privată în care Desdemona își afirmă individualitatea și contestă normele sociale, navigând în același timp prin complexitățile relației sale cu Othello. Aceasta acționează ca un sanctuar pentru acțiunile ei, permițându-i să elaboreze strategii împotriva forțelor opresive și să formeze alianțe ascunse. Pe de altă parte, patul matrimonial simbolizează rolul ei de soție și supunerea ei față de așteptările societale, reflectând dezechilibrele de putere și vulnerabilitățile din cadrul instituției mariajului.

În cel de al treilea subcapitol (3.3), interacțiunea complexă a spațiilor din *Romeo și Julieta* servește ca un fundal puternic pentru desfășurarea poveștii tragice de dragoste. Grădina Capuleților și (dormitorul) Julietei reprezintă o tensiune dinamică între sferele private și publice. Controlul patriarhal asupra corpului și alegerilor Julietei este evident, deoarece tatăl său îi aranjează căsătoria, transformând spațiile sale private în teritorii disputate. Simbolismul este abundent, deoarece locul dormitorului reflectă constrângerile sociale, în timp ce spațiul dormitorului prevestește tragedia prin comunicarea deturnată.

Cel de al patrulea subcapitol (3.4.), analizează dubla funcție a (dormitorului) ca loc (patul) și ca spațiu (dormitor). Astfel, piesa *Cymbeline* dezvăluie o tapiserie de semnificații simbolice, examinând

interacțiunile personajelor și evenimentele care se desfășoară în aceste spații și dezvăluind modul în care locul (patul) și spațiul (dormitorul) servesc ca oglinzi ale peisajului social mai larg. Aceste spații sunt locuri de transformare și transgresiuni (ne)intenționate, deoarece dorința, consimțământul și negocierea puterii evidențiază încă o dată intersecția dintre emoțiile private și normele publice.

Ultimul capitol, intitulat „Spațiul shakespearian ca transgresiune” își propune să examineze critic semnificația evolutivă a transgresiunii spațiale în teoria literară și dramatică, în special în contextul post-structuralismului și postmodernismului, unde spațiul a devenit o metaforă centrală și un cadru ce depășește accentul temporal. Această schimbare derivă din convingerea că spațiile în care locuim modelează identitățile individuale și colective, influențate reciproc de percepțiile noastre și de reprezentările artistice ale spațiului. Conceptul de transgresiune în cartografia dramatică evidențiază forțele destabilizatoare care duc la încălcări ale normelor sociale și recunoașterea instabilității inerente a spațiului (contemporan). Capitolul aprofundează dinamica complexă a transgresiunii, criticând noțiunile convenționale ale stabilității și omogenității spațiului, în timp ce explorează modul în care spațiile transgresive reflectă și modelează dinamica puterii, identitățile de gen și de sex. Operele lui Shakespeare constituie materialul prim al analizei, fiind evidențiată înțelegerea sa profundă a normelor sociale și intenția sa subversivă de a depăși acest cadru normativ privitor la gen și sex, prevalent în perioada elisabetană, toate în contextul înțelegerilor fluide ale genului și fiziologiei.

Primul subcapitol (4.1) explorează în profunzime genul, identitatea și agența personajelor în *A douăsprezecea noapte*. Analiza se concentrează pe personajele Viola și Olivia, și pe modalitatea în care acestea sfidează normele și așteptările sociale, prin adoptarea unor identități alternative care, în cele din urmă, le permit - într-o anumită măsură - să transgreseze regulile și reglementările care inițial le-au modelat ca parte a societății.

Un tip similar de transgresiune apare în al doilea subcapitol (4.2.), care abordează conceptul de travestire ca formă de transgresiune în piesa *Cum vă place*, în contextul explorării genului, și subversiunii normelor tradiționale de gen. Ca atare, subcapitolul explorează natura polimorfă a personajului Rosalind și folosirea deghizării, examinând modul în care travestiul îi permite să conteste așteptările sociale, să navigheze între relațiile și să dobândească agență, adică o voce unică, permițându-i să manipuleze și să influențeze pe cei din jurul ei. De asemenea, subcapitolul explorează teme legate de homosexualitate și de atracție între persoane de același sex, teme implicit abordate prin referirea la practica travestirii, teme aflate într-o ruptură fățișă cu perspectivele heteronormative

tradiționale. În continuare subcapitolul abordează modalitatea în care conceptul și procedeul de „piesă în piesă”, precum și interacțiunea dintre rolurile de gen și costume, estompează linia dintre dramă și realitate, provocând percepțiile audienței atât asupra genului, cât și a spectacolului teatral. Această dimensiune meta-teatrală adaugă adâncime explorării rolurilor de gen și împuternicește personajele să transgreseze limitele societale atât în lumea fictivă a piesei, cât și în lumea reală a audienței.

În ultimul subcapitol (4.3), analiza gravitează în jurul personajului complex al Cleopatrei și a sfidării așteptărilor de gen stabilite într-o societate dominată de bărbați. Portretizarea Cleopatrei ca femeie puternică și dominantă contestă normele prevalente ale feminității și perturbă dinamica de putere convențională, în special prin adoptarea calităților masculine, controlul său asupra lui Antony prin emasculare și asertivitate sexuală și crearea unui spațiu lume-ficțiune care sfidează așteptările romane. Acest subcapitol subliniază, de asemenea, intersectarea reprezentării Cleopatrei cu anxietățile domniei Reginei Elizabeth I, unde o femeie puternică, cu autoritate a contestat normele sociale, reflectând astfel tensiunile culturale mai ample atât ale perioadei elisabetane, cât și cele ale perioadei iacobite (când piesa a fost scrisă). Afirmarea finală a agenței Cleopatrei în scena morții sale, solicitarea de a fi recunoscută ca regină și subtonurile simbolice în jurul morții sale subliniază în continuare puterea și rezistența sa împotriva constrângerilor sociale, consolidându-i statutul de figură semnificativă, care sfidează categorizările și care își consolidează autonomia într-o lume a limitelor și normelor în schimbare.

Interacțiunea dintre spațiu, loc și cartografierea sa în drama shakespeariană este dovada modului în care limbajul și elementele dramatice funcționează ca instrumente ale geocriticului, delimitând spațiile fizice și abstracte. La rândul său, cartografia dramatică explorează relațiile complexe dintre personaje, spații și contexte socio-culturale, punând accentul pe natura dinamică a acestor interacțiuni. Mai mult, se împletește și cu perspective ecocritice, cu perspectivă feministă și postcolonială, dezvăluind modul în care drama (din epoca modernității timpurii) contestă structurile de putere convenționale, sfidând conceptul de timp.

Concluzii

Conceptul de spațiu în diverse opere shakespeariene cuprinde o gamă largă de semnificații, deoarece nu numai literatura, ci și drama posedă caracteristicile necesare pentru a îndeplini o funcție

cartografică. Drama acționează ca o hartă, delimitând atât spațiile fizice, cât și cele abstracte prin metafore și limbaj descriptiv. Această interacțiune între dramă și relațiile spațiale nu numai că modelează percepția spațiului, ci influențează semnificativ și discuțiile critice pe această temă. Limbajul în sine devine o unealtă crucială pentru identificarea și diferențierea diverselor spații, totuși, definirea anumitor spații specifice poate fi dificilă în unele situații. În perioada actuală, marcată de economii globalizate, progrese tehnologice rapide și evoluții ale structurilor sociale, explorarea spațiului și locului s-a transformat într-o cercetare amănunțită. Această explorare a naturii multidimensionale a spațiului și a locului urmărește evoluția lor, de la o etapă în care erau tradițional neglijate, până la a deveni elemente indispensabile în înțelegerea lumii noastre. Interacțiunea dinamică dintre spațiu și timp trece de la o structură ierarhică la o relație triunghiulară bazată pe egalitate, marcând o schimbare transformatoare în înțelegerea dinamicii spațiale și temporale.

Perioada modernității timpurii în Anglia a fost martora schimbărilor semnificative în relațiile spațiale datorate modificărilor apărute în filozofie, religie, arhitectură dar și în dinamica gospodăriilor. Transformarea spațiilor materiale, în special în cadrul locuințelor, reflectă aceste schimbări. Dihotomia dintre sferele private și publice în politică, cu legăturile lor cu afacerile de stat și gospodăriile, creează relații complexe, care găsesc expresie în reprezentările teatrale. Această interacțiune a dinamicii spațiale este reflectată și pusă în scenă, ilustrând manifestările spațiale în evoluție din această perioadă. Personajele lui Shakespeare explorează extensiv conceptele de spațiu și loc. Marcajele și elementele cheie identificate îmbunătățesc înțelegerea straturilor de text și relațiile dintre personaje, deoarece diferențierea dintre spațiile private și publice din text poate influența semnificativ interpretarea. Studiul spațiului în dramă funcționează ca un exercițiu semiotic în care semnificația sa este rar analizată separat. În schimb, acesta este văzut ca parte a unui set mai larg de categorii care formează fundalul pentru obiecte și relații din cadrul piesei. Aici, vitalitatea spațiului rezultă din interacțiunea sa cu obiectele, acțiunile și persoanele într-un cadru de timp specific, ce transcende natura sa statică.

De cele mai multe ori, personajele lui Shakespeare încorporează interacțiunea complexă dintre umanitate și mediu. Influența naturii asupra personajelor este palpabilă, deoarece ele evoluează în contextul calităților regenerative și transformative ale acesteia. Aceste personaje desenează adesea spații verzi de rezistență, atât în sens metaforic, cât și literal, folosind Natura ca fundal pentru a contesta normele opresive ale societății. Așa cum imaginea Naturii este diversă și în evoluție, la fel sunt și personajele, fiecare navigând în propriile călătorii metamorfice. Aceste personaje devin căi pentru

explorarea dinamicii ecologice și de gen. Pe măsură ce personajele navighează prin peisajele metaforice ale Naturii, ele reflectă complexitățile luptelor reale din mediul înconjurător și cele de gen, determinând audiența să reflecteze asupra propriilor roluri în aceste meta-narative interconectate. Aceste spații verzi, adesea împletite cu simbolismul Naturii, apar ca arene puternice în care personajele contestă normele societale și catalizează transformarea. În mod notabil, personajele feminine excelează în crearea acestor spații, remodelându-și rolurile și demontând convențiile. Fie că sunt tangibile sau simbolice, aceste spații devin platforme pentru demontarea structurilor stabilite, invitând personajele să încalce limitele normative.

În piesele lui Shakespeare, interacțiunea dintre spațiul privat și cel public este cel mai bine observată în cadrul dormitorului, format din *spațiul* camerei de dormit și *locul* patului. Ambele elemente socio-spațiale servesc ca instrumente puternice pentru explorarea personajelor. Aceste spații nu numai că îndeplinesc funcții specifice, dar evoluează coerent pentru a reflecta arcurile emoționale ale personajelor. *Spațiul* camerei de dormit și *locul* patului, în timp ce sunt ancorate fizic, devin emblematice pentru un spectru de experiențe umane – inocență, vinovăție, anticipație, dragoste, trădare și tragedie – pe măsură ce personajele navighează prin intrigă. Prin examinarea atentă a interacțiunilor personajelor în aceste domenii spațiale, modelele de creație ale dramaturgului și normele socio-culturale care au modelat dinamica timpului sunt aduse la lumină, împreună cu perspectivele teoretice contemporane care permit dizolvarea lor. Aceste spații sunt vehicule pentru transformarea personajelor, depășind limitele fizice ale scenei.

Explorarea meticuloasă de către Shakespeare a dinamicii de gen, a luptelor de putere și a configurațiilor lor spațiale sfidează paradigmele normative ale societății moderne timpurii și demontează convențiile stabilite. Interacțiunile personajelor feminine, unde fluiditatea identităților converge cu traversarea de către acestea a peisajelor urbane, domeniilor împădurite și arenelor globale, conduc la subversiunea rolurilor de gen tradiționale, adesea implicând relații homoerotice și transcenderea limitelor spațiale. Prin prisma transformatoare a demersurilor transgresive, aceste personaje subliniază artificialitatea înscrisă în așteptările societale, chemând astfel audiența să-și imagineze dimensiuni noi ale agenței individuale asupra spațiului. Evidente în portretizarea lor curajoasă, în timp ce se confruntă cu limitele epocilor lor, operele lui Shakespeare nu numai că oferă perspective valoroase asupra epocilor pe care le reflectă, dar rezonează, în egală măsură, cu sensibilitățile contemporane. Astfel, aceste texte dramatice subliniază emoționant puterea atemporală a

transgresivității socio-spațiale feminine în emanciparea și remodelarea înțelegerii noastre a identității, dinamicii de gen, dinamicii puterii și interacțiunii complexe a spațiilor fizice și metafizice pe care le locuim, unde personajele feminine ies în evidență ca pioniere care transcend limitele societății pentru a forma granițele atât ale sinelui, cât și ale societății.

Cartografia dramatică aduce la lumină dinamica identităților și reflectă contextele socio-culturale. Aceasta contestă structurile și identitățile dominante, unind teoriile spațiale ale trecutului cu cele contemporane. Este vorba de o metodă dinamică de a analiza spațiile, locurile și cartografierea în piesele lui Shakespeare, explorând conexiunile dintre text, personaje și contextele socio-culturale. Acest concept dezvăluie rețele heterogene, respingând limitele spațiale tradiționale și promovând interconectarea dinamică. Cartografia dramatică își propune să depășească perspectivele coloniale, rasiste, eurocentrice și patriarhale, servind ca un instrument transformativ. Prin legarea cunoașterii istorice cu practicile și percepțiile contemporane, ea urmărește evoluția reprezentărilor spațiale și a topoi-urilor socio-culturale de-a lungul pieselor lui Shakespeare. Cartografia dramatică îi impulsionează pe cititori, pe cei din audiență și pe critici să se angajeze activ în text, creând hărți spațiale și socio-culturale noi. Această implicare activă contestă normele opresive prin împletirea perspectivelor din perioada modernității timpurii cu cele contemporane.

Cartografia dramatică oferă o metodă de a interpreta și explora aspectele socio-spațiale ale textelor dramatice. Ea implică dramaturgii, personajele și audiența într-o discuție critică care completează cartografia literară. Prin geocritică, cercetătorii observă, analizează și extind dialogul dintre spațiu, loc și cartografiere, trecând de granițele temporale și pătrunzând în domenii socio-culturale și antropologice. În peisajul în evoluție al spațialității și literaturii, cartografia dramatică devine un instrument pentru a înțelege dinamica complexă dintre spațiu, loc și înțelesuri în cadrul operelor dramatice. Explorarea înțelesurilor multiple ale spațiului în operele shakespeariene relevă relația împletită dintre dramă și relațiile spațiale. Această implicare transformă modul în care percepem și discutăm despre spațiu și loc, extinzând înțelegerea rolului lor în formarea experiențelor umane și a identităților. Conceptul de cartografie dramatică introduce o abordare proaspătă, depășind cartografierea tradițională pentru a dezvălui dinamica identităților complexe și a reflecta contextele socio-culturale din operele dramatice. Pe măsură ce cercetătorii continuă să se angajeze în cercetarea spațiului și locului, acest concept este menit să evolueze, îmbogățind ulterior studiile literare și dramatice.

Surse bibliografice

Surse primare

Shakespeare, William. *Complete Works*. Bloomsbury: Arden Shakespeare, 2011.

Surse secundare (selecție):

Certeau, Michel de. *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University of California Press, 1984.

Deleuze, Gilles, and Guattari Félix. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983.

———. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.

Egan, Gabriel. *Green Shakespeare: From Ecopolitics to Ecocriticism*. London and New York: Routledge, 2006.

Estok, Simon. "An Introduction to Shakespeare and Ecocriticism: The Special Cluster." *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, vol. 12, no. 2, 2005, pp. 109–117.

———. *Ecocriticism and Shakespeare: Reading Ecophobia*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.

———. "Reading Ecophobia: A Manifesto." *Ecozon@: European Journal of Literature Culture and Environment*, vol 1, no. 1, 1970, pp. 75–79.

———. "Reading the 'Other' Where Fancy Is Bred: Designating Strangers in Shakespeare." Ph.D. dissertation, University of Alberta, 1996.

Foucault, Michel. "Different Spaces." *Aesthetics, Method, and Epistemology: Essential Works of Foucault, 1954-1984*. Translated by Robert Hurley. Ed. by James D. Faubion. New York: The New Press, 1998, pp.175–185.

———. "Of Other Spaces." *Diacritics*. Translated by Jay Miskowiec, vol. 16, no.1, 1986, pp. 22–27.

Gaard, Greta Claire. *Ecofeminism (Ethics and Action)*. Philadelphia: Temple University Press, 1993.

Garrard, Greg. *Ecocriticism: The New Critical Idiom*. London and New York: Routledge, 2004.

Glotfelty, Cheryll. "Introduction: Literary Studies in an Age of Environmental Crisis." *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. Edited by Cheryll Glotfelty and Harold Fromm. Athens: University of Georgia Press, 1996, pp. xv–xxxvii.

Harvey, David. *Social Justice and the City*. Cambridge: Blackwell Publishing, 1973.

- . *The Condition of Postmodernity: An enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge: Blackwell Publishing, 1989.
- Lefebvre, Henri. *The Production of Space*. Translated by Donald Nicholson-Smith. Oxford, UK and Cambridge, MA: Blackwell, 1991.
- Marcuse, Herbert. *Eros and Civilization*, Boston: Beacon Press, 1966.
- Massey, Doreen. “Concepts of Space and Power in Theory and in Political Practice.” *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, vol. 15, 2009, pp. 15–26.
- . “Flexible Sexism.” *Environment and Planning D*, vol. 19, no. 1, 1991, pp. 31–57.
- . *Space, Place and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1994.
- Soja, Edward. *Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. New York: Verso, 1989.
- . “Taking Space Personally.” *The Spatial Turn: Interdisciplinary Perspectives*. Edited by Barney Warf and Santa Arias. New York: Routledge, 2009, pp. 11–36.
- . *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Cambridge: Blackwell Publishing, 1996.
- Tally Jr., Robert T. “Introduction.” *Literary Cartographies: Spatiality, Representation, and Narrative*. Edited by Robert T. Tally Jr., New York: Palgrave Macmillan, 2014, pp.1–12.
- . “Literary Cartography: Space, Representation and Narrative.” *The Digital Collections at Texas State University*. May 1st, 2008. <https://digital.library.txstate.edu/bitstream/handle/10877/3932/fulltext.pdf>. Accessed on June 24th, 2023.
- . *Spatiality*. New York: Routledge, 2013.
- . *Topophrenia: Place, Narrative and Spatial Imagination*, Bloomington: Indiana University Press, 2019.
- Tuan, Yi-Fu. *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1977
- Westphal, Bertrand. *Geocriticism: Real and Fictional Spaces*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.